

Sugas aizsardzības plānu atjaunošana vilkam, lūsim un brūnajam lācim Latvijā

Kas ir sugas aizsardzības plāns?

Sugas aizsardzības plāns (SAP) ir attiecīgās sugas ekspertu veidots stratēģisks dokuments, kurā tiek pamatota sugas aizsardzības nepieciešamība un paredzēti risinājumi sugas aizsardzības turpmākai nodrošināšanai. Ar sugas aizsardzību šajā kontekstā saprot apdraudētās populācijas (pasaulē, valstī, reģionā), kurai stratēģija tiek plānota, stāvokļa uzlabošanu vai arī esošā stāvokļa saglabāšanu, ja tas populācijai ir labvēlīgs vietējā mērogā, bet suga ir apdraudēta pārējā tās areāla daļā vai kopumā jutīga pret pieaugošo cilvēka ietekmi.

SAP atjaunošanas nepieciešamība

Savvaļas sugu populāciju stāvoklis nevar ilgstoši saglabāties nemainīgs gan iekšsugas dinamisko procesu, gan mainīgu ārējo apstākļu ietekmē. Arī sugas aizsardzības pasākumi tiek plānoti noteiktam periodam un saskaņā ar plāna izstrādes laikā pastāvošajiem apstākļiem. Tādēļ SAP pēc zināma laika ir jāatjauno, pārskatot paredzēto uzdevumu izpildi, izvērtējot to efektivitāti un precizējot turpmāk nepieciešamās rīcības. Lūšu aizsardzības plāns pirmo reizi sastādīts 2002. gadā, atjaunots 2007. gadā, paredzot nākamo aktualizāciju 2012. gadā. Vilku aizsardzības plāns pirmo reizi sastādīts 2002. gadā, atjaunots 2008. gadā, un tā nākamā aktualizācija bija plānota 2014. gadā. Lāču aizsardzības plāns pirmo reizi apstiprināts 2003. gadā, atjaunots 2009. gadā un plānots atjaunot 2014. gadā. Salīdzinoši veiksmīgā plānu ieviešana un aizsardzības pasākumu sistēmas funkcionēšana ļāva atstāt nemainīgus šos dokumentus ilgāku laika periodu.

SAP atjaunošana lielo plēsēju sugām Latvijā notiks 2017. gadā Latvijas Vides aizsardzības fonda (LVAF) finansētu projektu ietvaros.

SAP sabiedriskās apspriedes

Atjaunojamo SAP izstrādes gaitā notiks to sabiedriskā apspriešana trīs kārtās.

1. apspriede plānota 2017. gada 17. janvārī. Tajā aicināti piedalīties visi interesenti, kurus skar vilku, Eirāzijas lūšu vai brūno lāču aizsardzības pasākumi Latvijā. Apspriedē paredzēts iepazīstināt ar tēmām, kuras nepieciešamas SAP atjaunošanā – aktualizētas izmaiņas populāciju stāvoklī un to ietekmējošo faktoru raksturā. Tiks uzklauti un fiksēti protokolā interešu grupu viedokļi, priekšlikumi un argumenti.
2. apspriede – seminārs plānots 2017. gada 22. februārī. Tajā piedalīsies pieaicināti starptautiskie eksperti. Viņu uzdevums būs izvērtēt gan SAP izstrādātāju ierosināto pasākumu piemērotību sugu aizsardzības mērķiem, gan sabiedrības interešu grupu viedokļu pamatotību, iestrādāšanas iespējas un nepieciešamību SAP. Lai nodrošinātu pēc iespējas neitrālāku SAP izvērtēšanu un diskusiju gaitu, starptautiskie eksperti būs pieaicināti no valstīm, kas nepārstāv Eiropas Savienību, proti, Norvēģijas un Kanādas. Iestādes, organizācijas un interešu grupas, lai piedalītos šajā seminārā, tiks aicinātas izvirzīt savus angļu valodā runājošus pārstāvjus.
3. apspriede tiks organizēta pēc katras sugas SAP izstrādes pabeigšanas kā prezentācija par satura galīgo versiju. To norises laiks un darba kārtība tiks izziņota visiem, kuru sadarbības rezultātā būs notikusi SAP satura atjaunošana.

SAP atjaunošanas pirmās apspriedes tēmas:

1. Sugas bioloģija un ekoloģija

Galvenā uzmanība pievērsta sugas raksturojuma daļai, kas saistīta ar aizsardzības problēmām – barošanās, vairošanās, dzīvesvietu izvēle, dabiskie ienaidnieki, konkurenti u.c. jautājumi. Informācija par jaunākajiem izpētes rezultātiem, kas iegūti, veicot lielo plēsēju monitoringu Latvijā un kaimiņvalstīs. Datu apkopojums par populācijas stāvokli kopš SAP iepriekšējās aktualizācijas. Nepieciešamības gadījumā sugas aizsardzības mērķu un galveno uzdevumu precizēšana.

2. Līdzšinējā SAP izvirzīto uzdevumu izpilde

Iepriekš plānoto aizsardzības pasākumu izpildes izvērtējums. Konkretizēti sasniegtie mērķi, kā arī analizētas kļūdas un neveiksmes neīstenoto pasākumu gadījumos.

3. Tiesiskās normas

Aktualizētas tiesiskās normas, kas atbalsta un regulē sugu aizsardzību, īpaši akcentējot jautājumos, kuros tiesiskais regulējums ir nepietiekams vai neatbilstošs.

4. Jaunākās starptautiskās norises un iniciatīvas sugas aizsardzībā

Viena no būtiskākām sanāksmēm notika Briselē 2014. gada 10. jūnijā. Tās norises laikā tika parakstīts līgums par piedalīšanos ES platformā par cilvēku un lielo plēsēju līdzāspastāvēšanu. To parakstīja EK vides aizsardzības komisārs, kā arī 8 organizācijas, kas darbojas šajā platformā: **WWF** – Pasaules Dabas Fonds; **COPA-COGECA** – Eiropas lauksaimnieku un lauksaimniecības kooperatīvu organizācija; **CIC** – Starptautiskā Medību un Medījamo dzīvnieku Aizsardzības Komiteja; **ELO** – Eiropas Zemes īpašnieku organizācija; **FACE** – Eiropas Medību un Dabas aizsardzības Asociāciju Federācija; **Somu un zviedru ziemeļbriežu audzētāju organizācija**; **IUCN** – Starptautiskā Dabas Aizsardzības Savienība; **Europarc Federation** – Eiropas Parku Federācija. Šajā sanāksmē piedalījās 60 cilvēku no iepriekšminētajām organizācijām, tajā skaitā arī Latvijas pārstāvji. Uzmanības lokā esošās sugas ir brūnais lācis, vilks, Eirāzijas lūsis un āmrija. Šīs platformas uzdevums ir veicināt veidus un līdzekļus, kā līdz minimumam samazināt un pēc iespējas risināt konfliktus starp cilvēku interesēm un lielo plēsēju sugu klātbūtni, ieinteresētajām organizācijām apmainoties ar informāciju un sadarbojoties beztermiņa, konstruktīvā un savstarpēju cieņu apliecinošā veidā.

Platformas pamatprincipi:

- 1) *Strādāt saskaņā ar ES tiesisko regulējumu: galvenais tiesiskais instruments, uz kura pamata Eiropas Savienības teritorijā labvēlīgā aizsardzības statusā īstenot lielo plēsēju sugu aizsardzību un to ilgtspējīgu apsaimniekošanu, ir ES Dzīvotņu direktīva (92/43/EEK).*
- 2) *Nodrošināt vajadzīgo zināšanu bāzi: jebkāda lielo plēsēju sugu pārvaldība jāveido, pamatojoties uz drošiem zinātniskiem pierādījumiem un izmantojot labākos pieejamos un uzticamākos datus.*
- 3) *Atzīt sociālekonomiskās vajadzības un kultūru ietekmē veidojušos apsvērumus un bažas: cilvēku kopienām ir tiesības ilgtspējīgi izmantot savus dabas resursus un saglabāt kultūras mantojumu daudzfunkcionālā ainavā, kuras neatņemama sastāvdaļa ir lielie plēsēji. Ir jāapzinās saimniecisko darbību ietekme uz ainavu vērtību. Jāapzinās arī nepieciešamība gādāt par sabiedrības drošību.*

- 4) *Risināt konfliktus ieinteresēto personu konstruktīvās sarunās: sadursmes jautājumos par lielajiem plēsējiem vislabāk risināt un cilvēku un lielo plēsēju līdzāspastāvēšanu sekmēt, ieinteresētajām personām konstruktīvi apmainoties ar domām vietējā, valsts un ES līmenī. Šādi risinājumi jāpielāgo vietējiem un reģionāliem apstākļiem.*
- 5) *Iesaistīties pārrobežu sadarbībā: lielo plēsēju populāciju areāli Eiropas Savienībā lielākoties šķērso valsts robežas. Tāpēc izolēti nacionāli risinājumi nedarbosies bez jēgpilna ieinteresēto personu dialoga, kurā notiek Eiropas Savienības un attiecīgo kaimiņvalstu pārrobežu sadarbība un cita starpā ir ņemtas vērā "Pamatnostādnes par lielo plēsēju sugu aizsardzības un apsaimniekošanas plāniem".*

5. SAP atjaunošanas turpmāk plānotā rīcība un pasākumi

Risināmie jautājumi un veicamie aizsardzības pasākumi. Tālākie rezultātu izvērtēšanas un uzdevumu pārskatīšanas termiņi.

Ar esošajiem SAP iespējams iepazīties Dabas aizsardzības pārvaldes (DAP) mājaslapā

- Vilka aizsardzības plāns: www.daba.gov.lv/upload/File/DOC/SAP_Vilks-08_LV.pdf
- Eirāzijas lūša aizsardzības plāns: www.daba.gov.lv/upload/File/DOC/SAP_Lusis-07_LV.pdf
- Brūnā lāča aizsardzības plāns: www.daba.gov.lv/upload/.../SAP_Brunais-lacis_09_LV.pdf